
LIITE

Pitäjittäinen katsaus Savon esihistoriallisiin löytöihin

Tiedot Savon muinaisjäänöksistä pohjautuvat enimmäkseen seutukaavaliittoja varten laadittuihin luetteloihin, joita on täydennetty syksyyn 1986 mennessä saapuneilla tiedoilla, vain poikkeuksellisesti myöhemmillä. Tiedot löydöksistä pohjautuvat kirjallisuuteen ja Museoviraston arkistoihin saapuneisiin selostuksiin. Seuraava esitys antaa siten vain yleiskatsauksen tämänhetkiseen tilanteeseen, yksityiskohtaisemmat selvitykset kuuluvat pitäjänhistorioitten yhteyteen. Luettelossa pitäjät ovat aakkosjärjestyksessä.

ANTTOLA

Anttolassa inventoi *Leena Lehtinen* kesällä 1987, mutta hän ei tavannut esihistoriallisia kiinteitä muinaisjäänöksiä. Pitäjässä ei myöskään ole suoritettu kaivauksia. Ainoat löydökset, joista Kansallismuseon kokoelmassa on tietoja, ovat kaksi kivikirvestä ja käyräselkäinen kourutaltra. Toinen kirves on Kansallismuseon (=Museoviraston) kokoelmassa, toinen on ollut Anttolan Pitkälähdän kansakoululla. Kourutaltra on Kansallismuseossa.

ENONKOSKI

Enonkoskelta tunnetaan yksi kivikautinen asuinpaikka, Hanhijärven Askolan Hyypiänniemi, ja kaksi kalliomaalausta, toinen Ihamaniemen Kähkölän Haukkalاهدenvuorelta, toinen Ihamaniemen Kurtinvuorelta (*Rauhala* 1975; *Sarvas-Taavitsainen* 1975, 1976). Kivikautisia irtolöytöjä on vain pari, pronssi- ja rautakautisia ei lainkaan. (Kuvia ss. 52, 111).

HAUKIVUORI

Haukivuorella ei ole suoritettu perusinventointia, mutta *Matti Huurre* ja *Timo Jussila* ovat tehneet siellä tarkastusmatkoja. Niinpä sieltä tunnetaan kuusi kivikautista asuinpaikkaa, Haukivuoren Tervalahden Oininginlampi, Kantalan Mäntyranan Rasimaisenlampi, Sikosaaren Pieni Haissaari, Nykälän

Tuhkaa ja Tuhkaniemi ja Mustalahden Oinastenniemi. Lisäksi on yksi, Haukivuoren Mustalahti, joka saattaa olla kivikautta myöhempi. Häkkilän kylän Jämsän talon pihassa on yksi kuppikivi, jonka lähellä on ollut toinen, pihaa tasoitettaessa poistettu. Pitäjämästä on Kansallismuseon kokoelmissa vain yksi irtolöytönä saatu reikäkivi. (Kuva s. 71).

HEINÄVESI

Inventointia ei ole suoritettu, mutta *M. Huurre, J.-P. Taavitsainen, Mikko Perko ja Lauri Pohjakallio* ovat käyneet tarkastamassa pitäjän muinaisjäänöksiä. Lisäksi *C.F. Meinander* on suorittanut kaivauksia v. 1961 Lepikkomäen Kuusrannan kampakeraamisella asuinpaikalla. Kuusrannan lisäksi tunnetaan kaksi muuta kivikautista asuinpaikkaa, Raaminmäen Taivallahti ja Hasumäen Savenahon Kalettomankangas. Hasumäen Vieruvuorella on kalliomaalaus (*Pohjakallio* 1976). Kivikautisia irtolöytöjä ei ole montaa, mutta näiden joukossa on tunnettu karhunpääkirves (kuva s. 106). Löydöksiä joukossa on myös pronssikautinen kivikirves (18828) ja rautakautinen helmi (646). Sitä ei Kansallismuseon kokoelmien viimeisimmässä inventoinnissa tavattu paikaltaan.

HIRVENSALMI

Perusinventointia ei ole suoritettu, mutta *Mikko Perko* on käynyt tarkastamassa pitäjän löytöpaikkoja. Monikkalan kylän Rantalalan Iso-Niemistön lampeen pistävällä niemellä on todettu kivikautinen asuinpaikka, ja pyyntikuoppia, joiden ajoitus on epävarma, on löydetty Pöyryn Ala-Pöyryn leirintäalueelta ja Parkkolan Taipaleen Töllinmäeltä, Vahvajärven itärannalta. Kuoppia on kolme kummassakin paikassa. Kivikautisia esinelöytöjä on pitäjän alueelta vajaa kymmenen, yksi värttinänpyörä saattaa olla rautakautinen. (Kuvia s. 37, 97).

IISALMI

Iisalmi kuuluu niihin Pohjois-Savon pitäjiin, joista kivikautisia löytöjä on runsaasti. Asuinpaikkoja tunnetaan seitsemän, ja useat näistä *Lauri Pohjakallio* löysi tarkastusmatkoillaan v. 1978. Kuuluisin Iisalmen kivikautisista muinaisjäänöksistä lienee Runnin Jysmän asuinpaikka, jolla *Torsten Edgren* suoritti laajahkon kaivauksen v. 1956 (julk. Edgren 1964). Vanhimmat löydöt Jysmästä ovat kampakeraamiselta ajalta, nuorimmat pronssikaudelta. Iisalmesta on myös esikeraamisen ajan löytöjä. Varhaismetallikautinen asuinpaikka on Huotarin Pikku Hartikan Haapakankaalla, missä *Anne Vikkula* suoritti koekaivauksia v. 1982. Röykkiöitä on tavattu Runnin Repolan Lapinsaaresta ja Paloiskylän Paloinen Venakkoniemestä.

Kivikautisten esinelöytöjen määrä nousee noin puoleentoista sataan. Niitä on Kansallismuseon kokoelmien lisäksi Kuopion, Oulun ja Iisalmen museoissa, Jyväskylässä sekä joillakin Iisalmen seudun kouluilla. Niitä on ollut myös yksityisten henkilöiden hallussa, mutta näiden esineiden nykyisestä sijoituspaikasta ei ole tietoa. Haapajärvestä malmia nostettaessa löydetty pronssimiekka ja Jysmän asuinpaikalta löydetty valinmuotin puolikas ovat huomattavimmat pronssikautiset esineet Iisalmen seudulta (kuva s. 84). Muutamia rautakautisiakin esineitä on löydetty.

JORONEN

Perusinventointia ei ole suoritettu, mutta *Mikko Perko ja Matti Huurre* ovat käyneet tarkastamassa pitäjän löytöpaikkoja. Kivikautisiksi asuinpaikoiksi on määritetty kaksi, Kotkatlahden Karhunlahden

Kanavakangas ja Häyri­län kanavan pohjoispuolella oleva alue. *Sakari Päl­si* on suorittanut tutkimuksia ensiksi mainitulla asuinpaikalla v. 1923. Molemmat ovat kampakeraamiselta ajalta. Häyri­län kylän maalla, ensiksi mainitusta asuinpaikasta pari sataa metriä pohjoiskoilliseen, on pyyntikuopaksi arveltu muinaisjään­nös, jonka ajoitus on epävarma. Mahdollisesti rautakautisia lapinraunioita on kolme kap­paletta Kotkatlahden Laitilan Kissanniemessä, Joroisten kirkosta n. 8 km itään.

Kivikautisia esinelöytöjä on Kansallismuseon lisäksi ainakin Kuopion, Mikkelin ja Varkauden museossa. Niitä on vajaa kaksikymmentä yhteensä. Erikoisesti kannattaa mainita kivikautisen reen katkelmat, jotka ovat Kansallismuseon kokoelmissa (13468:1–5). Rautakautisia löytöjä ovat pronssi­nen puukonpää Häyri­län kylästä (kuva s. 183) sekä mahdollisesti ihmisen luut Kalmosaaresta.

JUANKOSKI (mm. ent. Muuruvesi)

Juankoskelta tunnetaan Västinniemen Kokkarisen asuinpaikka, joka on peräisin jo esikeraamiselta ajalta, ja parista muustakin asuinpaikasta on saatu vihjeitä. Kivikautisia esinelöytöjä on parikymmentä, ja suurin osa niistä on Kuopion museossa. Västinniemen kansakoululla on ollut yksi talta, jonka nykyisestä sijoituspaikasta ei Museoviraston arkistossa ole mainintaa.

JUVA

Juvan on inventoinut *Helena Taskinen* v. 1984. Sieltä tunnetaan kaksi kivikautista asuinpaikkaa, Hietajärven Peltoniemi ja Risulahden Otamo. Lisäksi on Pekurilan Pekurilan talon maalla kaksi asuinpaikkaa noin puolen kilometrin päässä toisistaan. Näiltä on kummaltakin löydetty rautakuonaa, joten ne lienevät merkkejä rautakautisesta oleskelusta. Kaivauksia ei toistaiseksi ole suoritettu. Pekurilan kylän alueelta on myös pyyntikuoppia. Juvalta tunnetaan yksi kalliomaalaus Pohjoisen Sarkasvuorelta, Sarkaslammen itärannalta. *Matti Huurre* on suorittanut kaivauksia Kappelinpellon alueella vuosina 1972, 1973 ja todennut sen kalmistoksi, mutta ajoittavat löydöt puuttuvat. Todennäköisesti paikkaa on käytetty hautuumaana vasta keskiajalla. Inventoinnissa on saatu tietoja myös rautakuonakasoista ja järvimalmin nostopaikoista.

Asuinpaikkojen löydösten lisäksi Juvalta on kivikautisia esineitä tusinan verran. Useimmat ovat Kansallismuseossa, mutta ainakin yksi on joutunut Turun historiallisen museon kokoelmiin. Juvalta on myös rautakautisia esineitä, joista erikoisesti mainittakoon idästä tullut riipuskoru (kuva s. 183) ja pari soikeata kupurasolkea. *Helena Taskinen* löysi inventointinsa aikana Juvan kotiseutumuseon luettelosta pari kora ja yhden keihäänkärjen, jotka saattaisivat olla rautakautisia, mutta niitä ei löytynyt inventoinnin aikana. Niiden todellinen luonne ja merkitys on näin jäänyt epäselväksi.

JÄPPILÄ

Jäppilässä inventoi *Leena Lehtinen* kesällä 1987, mutta hän ei tavannut kiinteitä muinaisjään­nöksiä. Ainoa tunnettu esihistoriallinen löydös on kivikautinen kourutal­ta, joka on löydetty v. 1964 Hietakylän Lehtoniemen tilalta.

KANGASLAMPI

Kangaslampea ei ole inventoitu, mutta *Tuomas Björkman* ja *Matti Huurre* ovat tarkastaneet sen muinaisjään­nöksiä. Tiedossa on kaksi kivikautista asuinpaikkaa, Rantasalon Honkapellavi ja Hevon-

lahden Kuvala. Ainakin jälkimmäinen on peräisin kampakeraamiselta ajalta, ja edelliseltä on saatu Kangaslammien ehkä merkillisin löytö, kolmion muotoinen hammastettu kiviesine, joka saattaisi olla saviastioiden koristeluun käytetty leimasin (kuva s. 52). Varkauden kirkosta n. 9 km kaakkoon olevalla Autiorannalla, Taniksalmen koillispuolella, on matala kuopanne, joka saattaisi olla kodansija. Sen lähellä on kaskiraunioita sekä Talviranta-niminen niittyalue. Mahdollisesti tämäkin on esihistoriallinen asuinpaikka, mutta sen ajoitus on epävarma, koska tutkimuksia ei ole suoritettu. Asuinpaikkalöytöjen lisäksi Kangaslammelta on vain pari kivikautista esinettä, joista toinen on Varkauden museossa.

KANGASNIEMI

Kangasniemen muinaisjäännöksiä ei ole inventoitu, mutta *C.F. Meinander*, *Mikko Perkeo*, *Toini Niemimaa*, *Matti Huurre* ja *J.-P. Taavitsainen* ovat käyneet tarkastamassa niitä. Kaksi kivikautista asuinpaikkaa, Hyrylän Jänissaari ja Suurolan Leskelä, on todettu. Ainakin edellinen on peräisin kampakeraamiselta ajalta. Kaksi kiviröykkiöhautaa on Ukonniemen Alatalon maalla Puulan Lapinsalon pohjoiskärjessä, ja Puulansalmen pohjoispuolella on kaksi kuppikiveä. Toinen näistä on Kuppikivenmäen etelärinteellä, Puulasalmen Salmelan talon maalla, toinen Kirkon talosta n. 400 m länteen, Aittovuoren ja Riihivuoren välisessä Rovastinsolassa (julk. *Niemimaa* 1938). Kivikautisia esineitä on vajaa kymmenen, uuseimmat Kansallismuseossa. Rautakautisia esineitä on saatu talteen kolme (kuva s. 156), mutta useimmista on tietoja (*Paasonen* 1889, 18).

KARTTULA

Karttula ei ole inventoitu, mutta *Paula Purhonen* ja *Jouko Aroaho* ovat tarkastaneet sen löytöpaikkoja. Yksi kivikautinen asuinpaikka on todettu Kuivaniemen kylän Riihikallion talon maalla, mutta lukuisat kivikautiset esinelöydöt viittaavat siihen, että niitä tullaan löytämään lisää. Esineitä on löydetty yhteensä yli sata ja niitä on, paitsi Kansallismuseossa, lukuisasti Kuopion museon kokoelmissa. Niitä on ollut muinoin myös Viipurin museossa ja Karttulan kansakoulujen kokoelmissa. Sitä, mihin nämä esineet ovat joutuneet, Museoviraston arkistot eivät kerro. Ei ole tietoa myöskään siitä, mihin rautainen lyömämiekka, joka on ollut tehtaanhoitaja *Georg Tengmanilla* Syväniemessä, on joutunut.

KERIMÄKI

Inventointia ei ole suoritettu, mutta *Mikko Perkeo*, *Matti Huurre*, *Oiva Keskitalo* ja *Anna-Liisa Hirviluoto* ovat käyneet tarkastamassa Kerimäen esihistoriallisia kohteita. Useilla kivikautisilla asuinpaikoilla on sitä paitsi suoritettu kaivauksia. *C.F. Meinander* kaivoi Kuokkalan kylän Rajalahden Vehkarannassa, Ison Vehkajärven luoteispäässä v. 1952, *Päivi Kanckunen* tutki samaa aluetta v. 1984–1985. *Sakari Pälsi* kaivoi Kuokkalan kylän Hangasmaankankaalla kahdessa eri kohteessa v. 1936. Toinen näistä sijaitsee Hangaslammien koillispuolella, toinen siitä n. 250 m länteen, Hangaslammien luoteispuolella. Jälkimmäisen paikan lähellä on ollut pyyntikuoppien muodostelma, jota *Sakari Pälsi* myös tutki, mutta koko muinaisjäännos on ilmeisesti hävinnyt hiekanotossa. Kerimäen kirkosta n. 7,5 km pohjoisluoteiseen on myös pari todistettua asuinpaikkaa, Kankaanlaita a ja b, jotka yhdessä saattavat muodostaa laajan muinaisjäännosalueen. Molemmat ovat Ala-Kuonan ja Simanalan kylien mailla, Vehkajärven ja Kuonajärven välillä, männikköisellä hiekkakankaalla. *Sakari Pälsi* suoritti itäisemmällä alueella kaivauksia v. 1929, jolloin asuinpaikan todettiin olleen käytössä sekä kampakeraamisena aikana että pronssikaudella. Muut asuinpaikat ovat kampakeraamiselta ajalta, niin myös Ruanniemen Puntusentaus, jolla on suoritettu vain koekaivaus, jota johti *Jorma Leppäaho* v. 1937. Tämä asuinpaikka on Kerimäen kirkosta n. 10 km koilliseen, Pohja-Puntusen järven pohjoispuolella.

Kerimäen tunnetuimpia muinaisjäännöksiä ovat uhri- eli kuppikivet, joita on peräti 31 kpl, ja lisäksi on kuppeja kahdessa kalliossa. Suurin kuppimäärä, 40 kpl, on kivessä Makkolan kylän Paavolan ja Suurahon talojen rajalla, mutta useissa muissakin on yli 20 kuppia (kuva s. 134). Useimmat kivet sijaitsevat Kerimäen kunnan lounaiskolkassa, Kerimäen ja Anttolan kylien alueella. Täällä on myös Kerimäen Koivulan Sopukansuolla 11 kiviröykkiötä, jotka mahdollisesti ovat hautoja.

Kivikautisia esinelöydöksiä, joita ei ole saatu kaivauksissa, on Kerimäeltä vain parisenkymmentä, eikä metalliesineitä ole toistaiseksi tullut museoihin lainkaan.

KIURUVESI

Heikki Matiskainen inventoi Kiuruvedellä v. 1977, ja sen ansiosta sieltä tunnetaan enemmän kivikautisia asuinpaikkoja kuin mistään muualta Savosta. Niitä on yhteensä 30, ja niitä on esikeraamiselta, kampakeraamiselta ja asbestikeraamiselta ajalta. Eniten asuinpaikkoja tunnetaan nyt Osmanginkylän alueelta, mistä niitä on yhdeksän, monet näistä Remesjoen varrella. Myös Remeskylän, Koskenkylän, Niemiskylän ja Luupuveden kylän alueita on nyt tiedossa useita asuinpaikkoja. Kiuruveden kirkonkylässäkin on kaksi, Rytyn, Koivujärven ja Luupujoen kylistä on kustakin yksi asuinpaikka. Koskenkylän Hinkusalmen asuinpaikalla tehtiin kaivauksia jo vuosisadan vaihteessa. *Hjalmar Appelgren* (1898) ja *Julius Ailio* (1902) tutkivat yhteensä n. 125 m², ja julkaisivatkin tutkimuksensa (Appelgren 1908, Ailio 1909). *Ville Lubo* suoritti kaivauksia Remeskylän Tuliniemen asuinpaikalla v. 1962. Hän myös tarkasti v. 1960 Kiuruveden Kivikummun Kariahon punamultahautojen löytöpaikan (*Lubo* 1961). Myöhemmin punamultaläikkiä on havaittu Koskenkylässä sijaitsevalla Tuonelanharjun hautausmaalla.

Matiskaisen inventoinnin yhteydessä tuli tietoon myös kuppikallio, joka sijaitsee Hautakylän Rapakkojoella, Paljakanvuoren laella, samoin muutamat kiviröykkiöt, joita on Niemiskylän Niskalan talon maalla Niskalaniemessä ja Niemiskylän Niemismäen laella. Toistaiseksi näiden ajoitus on epävarma.

Kivikautisia esineitä on Kiuruvedeltä saatu museoiden kokoelmiin erittäin paljon, pelkästään erilaisia kirveitä ja talttoja on lähes kaksi sataa. Niitä on paitsi Kansallismuseon kokoelmissa, myös Kuopion ja Oulun museoissa, Hämeen museossa Tampereella ja Kiuruveden museossa. Niitä on ollut myös Kiuruveden kansakoulujen kokoelmissa. Kiuruveden huomattavimmat esinelöydöt ovat komea kourutalta (kuva s. 66) ja ihmispäinen kirves (kuva s. 106) sekä Kiuruveden Kariahon punamultahautojen esineet (kuva s. 65).

Kiuruvedeltä on myös muutamia rautakautisia löytöjä, pari soikeata tuluskiveä, pronssinen ranne- rengas Osmanginjärveltä, Peksinniemen torpasta, keltainen lasihelmi, joka on löydetty ”eräästä hauesta”, ja rautakirves Nälännon kylän Koirasaaresta. Rautakautisia kiinteitä muinaisjäännöksiä ei ole todettu.

KUOPIO

Kuopion esihistorialliset muinaisjäännökset on inventoinut *Lauri Pohjakallio* v. 1974. Hän on täydentänyt havaintojaan vuosina 1975 ja 1977, ja 1980-luvulla *Paula Purhonen* ja *Jouko Aroalho* ovat tarkastuksissaan todenneet lisää muinaisjäännöksiä. Kuopiosta on nyt yhdeksän kivikautista asuinpaikkaa. Näiltä on sekä esikeraamisia että myöhempiä löytöjä. *Pohjakallio* suoritti kaivauksia Kuop- pamäen asuinpaikalla v. 1976, *Päivi Kanckunen* tutki Hirvilahden asuinpaikkaa kesällä 1987.

Luukonsaaren varhaismetallikautisella asuinpaikalla *C.F. Meinander* kaivoi v. 1964. Näissä kaivauksissa saadut löydökset antoivat nimen uudelle keramiikkaryhmälle, niin että määrättyllä tavalla koris-

tettuja asbestisekoitteisia astioita ja niiden palasia nimitetään Luukonsaaren tyyppin keramiikaksi (*Meinander* 1969). Kuva s. 119.

Kuopion muinaisjäännösten inventoinneissa on löydetty myös lähes parikymmentä kivirauniota, joista yksi, Kuusikkolahdenniemessä kaivettu, on osoittautunut pronssikautiseksi röykkiöhaudaksi (*Pohjakallio* 1978). Kuva s. 129.

Kivikautisia esineitä on Kuopion ympäristöstä useita kymmeniä, pelkästään erilaisia kirveitä ja talttoja puolisen sataa. Niitä on Kansallismuseossa, Kuopiossa, Oulussa ja Riistavedellä. Rautakautiseksi on ajoitettu soikea tuluskivi Pappilan Taivalharjulta ja pronssikoruja sisältänyt löytö Haminalahden kartanon maalta.

LAPINLAHTI

Lauri Pohjakallio on inventoinut Lapinlahdella v. 1979, ja *Oiva Keskitalo* ja *Matti Huurre* ovat jo aikaisemmin käyneet tarkastamassa sen muinaisjäännöksiä. Kivikautisia asuinpaikkoja tunnetaan kahdeksan, ja näistä useimmat ovat kirkonkylän alueella. Kärkkäisen kampakeraamisella asuinpaikalla on *Julius Ailio* suorittanut kaivauksia v. 1925. Kampakeramiikkaa on myös Honkaharjun asuinpaikalta, mutta ainakin Riita-ahon asuinpaikka on ollut käytössä jo esikeraamisella ajalla. Onkiveden Jokiniemen talon maalla, mistä on löydetty pronssinen putkikirves (kuva s. 84), on mahdollisesti ollut varhaismetallikauden asuinpaikka tai hauta. Pajujärven kylän Sorahankaan talon maalla, kahden suon välisen kapean kannaksen pohjoispäässä on viisi pyyntikuoppaa, joiden ajoitus on epävarmaa.

Irrallisina löydettyjä kiviesineitä on Lapinlahdelta puolisen sataa, useimmat näistä Kuopion museon ja Lapinlahden kotiseutumuseon kokoelmissa. Huomattavimpia löytöjä ovat kaksi Kansallismuseossa säilytettävää kivikautista reenjalasta sekä jo aiemmin mainittu pronssikirves (*Edgren* 1981).

LEPPÄVIRTA

Leppävuiran on inventoinut *Lauri Pohjakallio* v. 1976. Kivikautisia asuinpaikkoja tunnetaan 12, ja ne ovat kaikki olleet käytössä kampakeraamisella ajalla. Moninmäen Vetotaipaleen Tervajoen tien asuinpaikalta on myös asbestikeramiikkaa. *Ville Luho* on suorittanut kaivauksia Moninmäen Vuotilaisen asuinpaikalla v. 1955 ja Holopaisen asuinpaikalla v. 1966. Jälkimmäiseltä on löydetty murunen meripihkaa, kalan muotoinen ongenkoukunvarsi (kuva s. 81) ja ainakin yksi punamultahauta. Keramiikan joukossa on palasia, joissa on hyvin runsaasti kuoppia itäeurooppalaiseen tapaan. Kiviraunioita on tavattu Voinsalmen Viholansaaren Kuoppaniemestä (kuva ss. 146–147) ja Länsi-Saamaisen Ryönän Sammalniemestä, yksi raunio kummastakin. Tutkimuksia ei ole suoritettu, joten ajoitus on epävarma. Leppävuirralta on tieto myös viisikuppisesta uhrikivestä (Sukuviesti 1/1984 s. 11).

Irrallisina löydettyjä kiviesineitä on Leppävuirralta viitisenkymmentä, useimmat Varkauden, Leppävuirran ja Kuopion museoissa. Joitakin esineitä on ollut myös Viipurin museossa ja yksityisten hallussa; näiden nykyisestä olinpaikasta ei ole tietoa. Ainoa tiedossa oleva rautakautinen löytö on soikea tuluskivi Näätäntaan Vaahtoavankoskesta.

Leppävuirran historian esihistoriaa käsittelevän osan on kirjoittanut arkeologi, maisteri *Anja Sarvas*, ja sen pitäisi ilmestyä lähiaikoina.

MAANINKA

Lauri Pohjakallio on inventoinut Maaningalla v. 1979. Sen jälkeen *Paula Purhonen*, *Leena Söyrinki-Harmo* ja *Heikki Matiskainen* ovat käyneet tarkastamassa sen muinaisjäännöksiä. Nämä ovat kaikki kiviraunioita, ja niitä on tavattu kuudesta eri paikasta yhteensä 22 kpl. Eniten niitä on Käärmelahden

kylän Metelinkalliolla, missä on todettu 11. Näiden eteläpuolella, Väanälänrannan kylän maalla Metelinniemessä on kaksi rökkiötä ja pohjoisempana, Ala-Ruokoveden itärannan metsikössä, Toivalan talon Huiturinniemen ja Sämpsälän mailla on viisi rökkiötä lisää. Tavisaaressa on kolme rökkiötä ja Kinnulanlahden Myhkyrissä on ollut yksi, joka on tuhoutunut. Yhtään rauniota ei ole tutkittu, mutta Metelinmäeltä on varhaismetallikautisiksi määritettyjä asuinpaikkalöytöjä (21507, dep. Kuopion Museoon).

Irrallisina löydettyjä kivesineitä on Maaningalta kolmisenkymmentä, näistä puolet Kuopion museossa. Maaningan kotiseutumuseossa pitäisi olla neljä esinettä, ja loput ovat Kansallismuseossa. Näiden joukossa on Viannon kylästä löydetty eläimenpäällä koristettu reikäse (kuva s. 106). Wenekirveen barbaarinen jäljitelmä kuuluu Kuopion museon kokoelmiin (*Äyräpää* 1934, 1952). Näiden ohella Halolan kartanon Hämeensuosta löydetty pronssinen putkikirves kuuluu Maaningan merkittäviin löytöihin. Viimeksi mainittu on antanut nimen ns. Maaningan tyyppin kirveille (kuva s. 84). Tuovilanlahdesta löydetty soikea tuluskivi ja Keskisaaresta tavattu viikinkiaikainen keihäänterä ovat toistaiseksi ainoat rautakautiset esineet Maaningalta.

MIKKELI

Esko Sarasmo on inventoinut Mikkelin alueella v. 1938, ja hänen havaintojaan ovat täydentäneet tarkastuksillaan *Matti Huurre* 1972, 1979, *Helmer Salmo* 1943 ja *Leena Söyrinki* 1973. Kivikautisia asuinpaikkoja tunnetaan viisi, ja nämä kaikki ovat Mikkelin kaupungin alueella. Rouhialan asuinpaikka, jolla *Esko Sarasmo* suoritti tutkimuksia v. 1939, on Kirkonkylän Hirsaskun maalla, Ihtasjärven sillan pohjoispuolella. Se on kampakeraamiselta ajalta. Kampakeramiikkaa on myös Kyyhkylänniemien Annilan Konnunsuon asuinpaikalta, jolta kuitenkin on myös rautakautteen viittaavia löytöjä. Kyyhkylänniemien Reuhkalammen, Tuukkalan Annilan ja Moision Varsavuoren asuinpaikoilta on toistaiseksi vain kvartsia.

Mikkelin rautakautisista kalmistoista Kivisakasti, Visulahti, Kröpi, Närepelto, Katajalahti, Moision Latokallio ja Tuukkala ovat kaupungin rajojen sisällä, Tyynelä, Mäntyrinta, Rantala ja Kyyhkylä taas maalaiskunnan puolella. Tuukkala ja Visulahti on todettu laajoiksi ruumiskalmistoiksi, mahdollisesti tällainen on tuhoutunut vanhan kivikastin ympäristössä, ja ruumiskalmistoon viittaavia merkkejä on myös Rantakylän Rantalan alueelta. Kröpin talon seinän vierestä, Visulahden kalmistosta n. 350 m itään, on löydetty esineetön ruumishauta. Uusin ruumiskalmistoon viittaava löytö on Visulahdesta pohjoiseen Lampilan talon maalta.

Mikkelin maalaiskunnan Vanhamäen kylän Koivuahan talon Matarniemessä on kivirökkiö, mahdollisesti hauta. Kokonainen rökkiökalmisto on todettu Kyyhkylän invalidikodin maalla, ja muita polttokalmistoja tai hautoja on Moision Latokalliolla, Visulahden Katajalahten maalla, Vuolingon Tyynelän ja Rantakylän Mäntyrintan löytöpaikoilla. Kaivauksia on suoritettu useissa Mikkelin kalmistoissa. *J.R. Aspelin* (1886) ja *Sakari Pälvi* (1933, 1934) ovat tutkineet Tuukkala, *Jorma Leppäaho* (1954–55), *Markku Torvinen* (1978) ja *Eeva-Liisa Nieminen* (1981) Visulahtea, *Jorma Leppäaho* (1957) Kröpiä, *Markku Torvinen* (1978) Närepeltoa, *Esko Sarasmo* (1938) Moision Latokalliota, *Leena Söyrinki* (1973) Mäntyrintaa ja *Jorma Leppäaho* (1937–38) Kyyhkylää. *Päivi Kankkunen* tutki Sutelan rökkiöitä kesällä 1986, mutta näistä ei tavattu löytöjä.

Rautakautisen asuinpaikan merkkejä on tavattu Tuukkalan Ala- ja Ylä-Valkolan mailla, missä *Rauno Turunen* suoritti tutkimuksia v. 1956, ja kuppikivi ja kuppikallio on tavattu Visulahden kalmistosta n. 250 m itään. Maalaiskunnan puolella ovat Otavan, Vatilan, Otralan ja Sairilan linnavuoret. Piiparinmäellä, Tikkanen ja Rantakylän Sokkalan mailla on viisi ns. ryssänuunia, joiden ajoitus on epävarma.

Kivesineitä on Mikkelin kaupungin ja maalaiskunnan alueelta vajaa kolmekymmentä, joista lähes puolet on Suur-Savon museossa Mikkeliissä. Yhden kirveen pitäisi olla Savonlinnassa ja toinen on ehkä Jyväskylässä. Yksi Mikkelin maalaiskunnasta löydetty reikäkirves on tavattu Juvan museon kokoelmista. Rautakautisten löydösten pääosa on Kansallismuseossa, mutta niitä on myös Mikkeliissä ja

Savonlinnassa. Suurin osa näistä on kaivauslöytöjä. Erikoista upeutta Mikkelin seudun aineistolle antavat hopeakorut, joita on tavattu Tuukkalan kalmiston haudoista (kansikuva ja kuvat s. 213, 224, 313–314).

MÄNTYHARJU

Mäntyharjua ei ole inventoitu (aloitetaan 1987), mutta *Mikko Perkeo*, *Timo Miettinen* ja *Lauri Pohjakallio* ovat käyneet tarkastamassa sen muinaisjäännöksiä. Näistä merkittävimmät ovat Korpilahden Virtalan Haukkavuoren ja Lyytikälän Itkonlahden kalliomaalaukset (*Pohjakallio* 1977). Korpilahden kylän Nikkilän Linnasaaren pohjoispäässä on parikymmenmetrinen röykkiö, joka mahdollisesti on hauta.

Kivikautisia irtolöytöjä on vain kymmenkunta, mutta näiden joukossa on harvinainen kaksoikirves (kuva s. 97). Metallikautiset löydöt rajoittuvat soikeaan tuluskiveen ja Partsinmaan kylän Pahlajärven kankaalta löydettyyn miekkaan (kuva s. 158).

NILSIÄ

Timo ja *Pekka Miettinen* ovat inventoineet Nilsiiä v. 1963, ja heidän havaintojaan on täydentänyt *Oiva Keskitalo* 1970. Kivikautisia asuinpaikkoja tunnetaan 13, ja useimmat näistä ovat Vuotjärven ja Palojärven kylissä, Vuotjärven ja Syväriin saarissa sekä Syväriinlahden ja Hirvilahden rannoilla. Vuotjärven Kuistin asuinpaikka on todettu esikeraamiseksi, Syväriinjärven Autiosaaren talon maalla olevalta asuinpaikalta on Luukonsaaren keramiikkaan verrattavia astianpaloja. Kaivauksia ei ole suoritettu.

Kivikautisia esinelöytöjä on viitisenkymmentä, näistä kaksi viidennestä on Kuopion museossa. Joitakin on ollut Nilsian kansakouluilla ja yksityistenkin hallussa. Myös Nilsian kotiseutumuseossa pitäisi olla yksi reikänuijan puolikas. Ainoa rautakautinen esine on rautakirves Suojärven kylän Marjamäen talosta (Rautavaaran puolella?). Kuvia ss. 50, 156.

PERTUNMAA

Pertunmaan itäisin osa on entistä Mäntyharjua, ja sen tähden se on otettu mukaan, vaikka kunta lasketaankin Hämeeseen. Pertunmaan kylän Kuuselan talon maalla on röykkiöitä, ja yhdestä näistä on tehty merkittävä haulalöytö (kuva s. 166). Uittiniemestä, Kuuselasta vajaan kilometrin päästä, on löydetty viikinkiaikainen keihäänkärki. Myös Peruveden Ahvenlahteen laskevan Linnajoen itärannalla on todettu kaksi rauniota, jotka saattavat olla hautaröykkiöitä. Kivikautisten esineiden löytymisestä ei ole tietoa.

PIEKSAMÄKI

Pieksämäen kiinteät muinaisjäännökset ovat tulleet tunnetuiksi vasta 1980-luvulla ja löytyneet pääasiassa sen ansiosta, että veturinkuljettaja *Pekka Tarkiainen* on niitä innokkaasti etsinyt. *Matti Huurre* ja *Timo Jussila* ovat tarkastuskäynneillään varmistaneet löytöpaikkojen luonteen. Nyt tunnetaan jo parikymmentä asuinpaikkaa, ja lisää löytyy koko ajan. Laajimpia tutkimuksia on suoritettu Vilhulan Siilikankaan ja Vilhulan Veikkolan maalla olevalla Naarajärven asuinpaikalla, jolla *Heikki Matiskainen* ja *Timo Jussila* kaivoivat vv. 1982–83 esiin suuren kivikautisen rakennuksen (*Matiskainen – Jussila* 1984). *Matti Bergström* ja *Timo Jussila* ovat kaivaneet v. 1984 Surnumäen Vemmellahden asuinpai-

kalla, ja *Timo Jussila* on suorittanut tutkimuksia 1985–86 Tahiniemen Moision Herneniemen alueella. Pieksämäen asuinpaikat ovat erikoisen mielenkiintoisia sen tähden, että kaivauksissa on saatu monella eri ajanjaksolla valmistettua keramiikkaa; niitä on käytetty sekä kivikauden eri jaksojen että metallikausien aikana. Niillä on myös maan pinnalle näkyviä asumuspainanteita, joten ne sopivat nähtävyyksiksi. Kesällä 1986 Pieksämäen muinaisjäännökset rikastuivat kahdella kuppikivellä.

Irrallisina löydettyjä kiviesineitä on Pieksämäeltä vajaa kymmenen, joten niiden valossa asuinpaikkojen lukuisuus on yllätys. Rautakautiset esinelöydöt rajoittuvat toistaiseksi Satakunnan museossa Porissa olevaan soikeaan tuluskiveen, Kansallismuseossa säilytettävään rautakirveeseen ja Pieksämäen museoon talletettuun keihäänkärkeen. (Kuvia ss. 57, 59, 71, 77, 119).

PIELAVESI

Lauri Pohjakallio on inventoinut Pielavedellä vv. 1974–75, mutta inventointia ei ole suoritettu loppuun. Kuitenkin sieltä tunnetaan 15 kivikautista asuinpaikkaa, ja sieltä on irrallisina löydettyjä kiviesineitä vielä enemmän kuin Kiuruvedeltä; lukumäärä noussee lähelle kolmea sataa. Niitä on Kansallismuseon lisäksi Kuopion museossa, Pielaveden kotiseutumuseossa, Pohjois-Pohjanmaan museossa Oulussa ja Satakunnan museossa Porissa. Niitä on ollut myös joillakin Pielaveden kansakouluilla. Löydöt ajoittuvat esikeraamiselta ajalta kivikauden lopulle ja varhaismetallikaudelle. *Aarne Äyräpää* suoritti kaivauksia Pielaveden Virranniskan asuinpaikalla jo v. 1919. Täältä on mm. Luukonsaaren keramiikkaa muistuttavia varhaismetallikautisia astianpaloja, ja samantapaisia paloja on myös Kuivaniemen kylän Meijerinkankaalta. Kampakeramiikkaa on saatu Kirkkosaaren Parolan talon Vanhapapin asuinpaikalta, Sulkavan kylän Koivurannan Kivimäen asuinpaikalta ja Säviän kylän Huossaan asuinpaikalta. Koivujärven Koivumäen asuinpaikalta on piirtokoristeinen reikäkivi (kuva s. 29).

Pielavedeltä tunnetaan myös kiviröykkiöitä. Näitä on yksi Pajusen kylän Tupsulahden maalla, neljä Jokijärven kylän Vauhkolan maalla ja yksi Laukkalan kylän Koskenkorvan Kotamäellä. Honkamäen harjalla on todettu pyyntikuoppia.

Pielaveden ehkä tunnetuin löytö on pronssinen putkikirves Taipaleen kylästä (kuva s. 84). Sieltä on myös vanhemmalle rautakaudelle ajoitettu rautainen putkikirves (Kuopion museossa, kuva s. 140), ja erittäin mielenkiintoinen nuorimman rautakauden löytö Lampaanjärven Joensuun maalta. Se käsittää kirveen, keihään ja keihään kenkäimen (kuva s. 165).

PUNKAHARJU

Punkaharjua ei ole inventoitu, mutta *Mikko Perkho* ja *Jukka Vuorinen* ovat tarkastaneet sen muinaisjäännöksiä. Kivikautisia asuinpaikkoja on neljä. Kulennoisten Kaarniemi ja Harjunaho sekä Vaaran Paavolan Pahatso ovat olleet käytössä ainakin kampakeraamisella ajalla, Vaahersalon Särkäniemen Kerosärkältä on toistaiseksi löydetty vain kvartsiä.

Marianne Schauman tutki Kaarniemen asuinpaikkaa v. 1969. Löytöjen joukossa on mm. siimanpajonja ja luskerengas. Kampakeramiikan ohella tavattiin Pöjlän tyyppin asbestikeramiikkaa. Irrallaan löydettyjä kiviesineitä on Punkaharjulta vajaa kymmenen, eikä sieltä toistaiseksi tunneta metalliesinelöytöjä. (Kuvia ss. 39, 69).

PUUMALA

Puumalassa ei ole suoritettu varsinaista inventointia, mutta *Mikko Perkho* (1972–73), *Heikki Matis-kainen* (1976–77), *Esko Sarasmo* (1938), *J.-P. Taavitsainen* (1978, 1982), *Pekka Sarvas* (1978, 1982) ja

Ari Siiriäinen (1982) ovat käyneet tarkastamassa sen kiinteitä muinaisjäänöksiä. Näiden joukossa on neljä kivikautista asuinpaikkaa, joista ainakin Kontilan Hietaniemen Häälampi on ollut asuttuna kampakeraamisella ajalla. Pistohiekan leirintäalueen lähellä sijaitseva on maisemallisesti erittäin kaunis. Merkittäviä muinaisjäänöksiä ovat kaksi kalliomaalausta, joista toinen sijaitsee Valtolan Matikoin maalla Syrjäsalmen itärannalla (*Taavitsainen – Kinnunen* 1979), toinen Sipilänsaaren Saukonlahden maalla, Maksasaarenselän pohjoisrannalla. Lietvedessä olevan Ihanteensalon lounaisrannalla sijaitsee Linnavuori, joka on hyvä retkeilykohde. Lintusalon Siikalan talon tontilla pellon reunassa on kuppi-kivi.

Irrallisina löydettyjä kiviesineitä on Puumalasta tuskin kymmentä, eikä metallikautisia esineitä ole tullut museoihin yhtään.

RANTASALMI

Rantasalmea ei ole inventoitu, mutta *Matti Huurre* (1975) ja *Mikko Perke* (1973) ovat käyneet tarkastamassa sen löytöpaikkoja. Kunnasta tunnetaan yksi kivikautinen asuinpaikka, Hiismäen Suoranta, jota on asuttu ainakin kampakeraamisella ajalla. Teemasaaressa Pölkkyniemessä on havaittu mahdollinen pyyntikuoppa.

Irrallisina löydettyjä kivikautisia esineitä tunnetaan Rantasalmelta vain kymmenkunta, mutta näiden joukossa on vuolukivinen pallonuija, vasarakirves ja koristettu vuolukivinen korvakenuija (kuvat s. 29, 97, 31). Kunnan alueelta löydettyjä metallikautisia esineitä ei ole tiedossa.

RISTIINA

Ristiinassa ei ole suoritettu perusinventointia, mutta *Mikko Perke* (1972), *Pekka Sarvas* (1975), *Paula Purhonen* (1980) ja *Matti Huurre* (1981) ovat käyneet tarkastamassa sen muinaisjäänöksiä. Kaivauksia on suoritettu ensimmäisen kerran jo vuonna 1886, jolloin *J. R. Aspelin* tutki kiviröykkiöitä Liikalan Tukialan Haukkavuorella ja Tiusalan Pientalon Linnasaaressa. *Päivi Kankkunen* on suorittanut kaivauksia Hartikkalan Neulaportin kampakeraamisella asuinpaikalla v. 1983, ja *Pekka Sarvas* tutkinut maastoa Astuvansalmen kalliomaalauksen lähetyvillä vv. 1968–69.

Kivikautisia asuinpaikkoja on kaksi, Neulaportin asuinpaikan lisäksi Himalansaaren Heiniemellä on tavattu kivikautisen asutuksen jälkiä. Aspelinin tutkimien kiviröykkiöiden lisäksi tunnetaan kaksi lapinrauniota Tiusalan Lehmisaaresta. Huomattavimmat muinaisjäänökset ovat kaksi kalliomaalaus- aluetta. Toijolan kylän Astuvansalmen maalaus on kuvioiltaan Suomen rikkain (*Sarvas* 1969) ja Hartikkalan Uittamon Vierivuorella on maalauksia useassa kohdassa n. 200 m:n matkalla, pääasiassa ihmis-, hirvi- ja venekuvia (*Sarvas – Taavitsainen* 1976). Kuvia ss. 83, 111, 116–117.

Irrallisina löydettyjä kiviesineitä on Ristiinasta vain kaksi, molemmat Kansallismuseon kokoelmissa. Näihin kuuluu myös myöhäisrautakautinen miekka, jonka säilä on koristettu metallilankaupo- ksin (kuva s. 158).

SAVONLINNA

Perusinventointia ei ole suoritettu, mutta *Anna-Liisa Hirviluoto* (1967, 1970) ja *Mikko Perke* (1973) ovat käyneet tarkastamassa alueen löytöpaikkoja. Kivikautisia asuinpaikkoja tunnetaan vain yksi, Kaartilanrannan IX kaupunginosan Käyhkön Pääskylähti (= Säämingin Pääskylähti), jossa *Nils Cleve* (1927), *Aarne Äyräpää* (1929) ja *Leena Ruonavaara* (1974) ovat suorittaneet tutkimuksia. Se on ehkä Suomen tunnetuin kampakeraaminen asuinpaikka, koska sen entistettyjä astioita on käytetty koulu- kirjojen kuvituksena. (Kuva s. 47).

Savonlinnan muita kiinteitä muinaisjäänöksiä ovat Kaartilanrannan Ikoinniemen Linnavuori Kanaiselän itärannalla sekä kuppikivet ja kalliot, joita on yhteensä seitsemän. Haapalan Tannilan Mikonkiveä lukuunottamatta nämä kaikki sijaitsevat Varparannan kylän alueella, Monolan, Juvolan ja Immolan talojen mailla. Suurin määrä kuppeja, 33 kpl, on toisessa Immolan uhrikivistä (Hautala 1960).

Irrallisina löydettyjä kiviesineitä on Savonlinnasta vain kolmisenkymmentä, osa näistä Savonlinnan museossa. Suurten entistettyjen saviastioiden lisäksi Pääskylahden asuinpaikalta löydetty aivan ehjä ”savikukko” on mainitsemisen arvoinen (kuva s. 102). Haapsalon Kylmäniemestä on löydetty myös häisrautakautinen solki (kuva s. 182).

SAVONRANTA

Savonrannan ainoa muinaisjäänös on kampakeraaminen asuinpaikka Hankavaaran Hiekkaharjun talon maalla. Se on kirkosta n. 3 km koilliseen, Oriveden Paasselän Kaatiolahden pohjoispuolella. *Matti Huurre* ja *J.-P. Taavitsainen* ovat tarkastaneet paikan 1982.

SIILINJÄRVI

Lauri Pohjakallio on inventoinut Siilinjärven muinaisjäänökset vv. 1974–75. Kivikautisia asuinpaikkoja tunnetaan kahdeksan. Niiltä on saatu sekä kampa- että asbestikeramiikkaa. *Sakari Päläsi* suoritti kaivauksia Pöljän asuinpaikalla 1928 ja teki löytöjä, joiden pohjalta on määritetty ns. Pöljän keramiikka ja Pöljän asbestikeraaminen ryhmä. *C. F. Meinander* tutki v. 1949 Kasurilan kylän Siposen asbestikeraamista asuinpaikkaa. Kehvonkylän Taipaleen asuinpaikan erikoisuus on vasarakirveen puolikas.

Siilinjärveltä on myös lapinraunioita. Yksi on Pöljän asuinpaikan koillispuolella Pöljänselän Majalan maalla, toinen Kaaraslahden kylän Urimon maalla. Kaksi raunioita on Väänälänkylän Saunalahdella, ja toisen näistä *Lauri Pohjakallio* tutki v. 1977. Rauniosta löydettiin kappaleita piinuolen kärjestä ja sen alta tavattiin kuppimaisia syvennyksiä. Raunio oli siis koottu kuppikallion päälle (kuva s. 133).

Irrallisina löydettyjä kiviesineitä on Siilinjärveltä viitisenkymmentä, kaksi viidennestä näistä Kuopion museossa ja runsas viidennes Pöljän kotiseutumuseossa. Siilinjärveltä löydetystä rautakautisista esineistä ei ole tietoa.

Lauri Pohjakallio on kirjoittanut Siilinjärven esihistoriasta teokseen: Siilinjärvi. Puoli vuosisataa kunnan ja seurakunnan kehitystä sanoin ja kuvin. Kuopio 1975.

SONKAJÄRVI

Sonkajärvellä ei ole suoritettu inventointia, mutta *Oiva Keskitalo* (1970), *Anja Sarvas* (1972), *Matti Huurre* (1973) ja *Lauri Pohjakallio* (1975) ovat käyneet tarkastamassa sen löytöpaikkoja. Kivikautisia asuinpaikkoja tunnetaan tällä hetkellä neljä, kaksi Sukevan ja kaksi Ryhälänmäen kylästä. Ryhälänmäen Vennäinjärven talon Hiekkapakan asuinpaikalla *Hjalmar Appelgren* suoritti kaivauksia jo v. 1899 (julk. *Ailio* 1909, 29–31, Iisalmi).

Irrallisina löydettyjä kiviesineitä on Sonkajärveltä nelisenkymmentä, osa näistä Kuopion ja Iisalmen museoissa. Useita on ollut myös Sukevan kansakoululla. Metallikautisista löydöistä ei ole tietoa.

SULKAVA

Sulkavalla on suoritettu inventointi kirkonkylän seudulla (*Matti Huurre* 1974), ja ehkäpä juuri siitä syystä kaikki tunnetut muinaisjäänökset sijaitsevat n. 5 km:n säteellä kirkosta. Kivikautisia asuin-

paikkoja on 15, ja useilla niistä on suoritettu kaivauksia. *Sakari Pälssi* tutki v. 1934 Myllynniemen Myllykankaan kampakeraamista asuinpaikkaa, Kapakkamäen asuinpaikalla, joka on osaksi hautausmaata, osaksi kuuluu Juvolan taloille, ovat tutkineet *Aarne Äyräpää* (1927), *Sakari Pälssi* (1934), *C. F. Meinander* (1957) ja *Matti Huurre* (1977). Tiittalan Harmajakankaan asuinpaikalla, jolta on sekä kampa- että asbestikeramiikkaa, on kaivanut *Julius Ailio* (1930), Niemelän Ruunpäänniemessä taas *C. F. Meinander* (1957). Viimeksi mainittu asuinpaikka on merkittävä ennen kaikkea sieltä löydettyjen kodansijojen vuoksi (*Meinander* 1976). Teeriharjun Kylmäniemen asuinpaikalla *Matti Bergström* suoritti kaivauksia v. 1983.

Sulkavan näyttävän muinaisjäänös on Pisamalahden Linnavuori (kuvat s. 185–187), joka sijaitsee kirkosta n. 5 km lounaaseen Enonveden Linnavirran pohjoisrannalla. Sen alueella ei ole suoritettu tutkimuksia, mutta luultavasti se on peräisin myöhäiseltä rautakaudelta.

Irrallisina löydettyjä kivesineitä Sulkavalta on vain kymmenkunta; löytöaineisto on enimmäkseen peräisin kaivauksista. Paitsi Kansallismuseossa sitä on Kuopion ja Savonlinnan museoissa. Rautakautisia löytöjä edustavat Iitlahdelta löydetty ketjunktantaja ja soikea kupurasolki sekä rautainen nuolenkärki Harjulanmäeltä. Lisäksi on Koirakalliolta palanutta luuta, savea ja kuonaa.

SUONENJOKI

Lauri Pohjakallio on tarkastanut Suonenjoen muinaisjäänöksiä v. 1978. Sieltä tunnetaan kaksi kivikautista asuinpaikkaa, Lieteenmäen Haudanlahden Pohjoisniemi, jonka *C. F. Meinander* totesi asuinpaikaksi v. 1954, sekä Rajalanniemen Saunaniemi, jolla on suoritettu kaivauksiakin kahteen otteeseen. *Arne Kopisto* kaivoi siellä 1958, *C. F. Meinander* vuotta myöhemmin. Molemmat asuinpaikat ovat kampakeraamiselta ajalta, Saunaniemestä on mm. savikuvoiden katkelmia (kuva s. 102). Irrallisina löydettyjä kivesineitä on vajaa 20, metallikautisia löytöjä ei tunneta. (Kuvia ss. 25, 45, 49, 104).

TERVO

Tervon muinaisjäänöksiä ovat tarkastaneet *Sakari Pälssi* (1938), *Matti Huurre* (1973) ja *Lauri Pohjakallio* (1974, 1978). Kivikautisia asuinpaikkoja tunnetaan seitsemän. Osalta näistä on kampakeramiikkaa, toisilta myös asbestikeramiikkaa. Erikoisesti kannattaa mainita Nuutilankylän Jakosaari, josta on vanhempaa tyyppillistä kampakeramiikkaa ja asbestikeramiikkaa. Varsinaisia kaivauksia ei ole suoritettu, mutta kesällä 1987 *Helena Taskinen* teki koekaivauksia koulukeskuksen tontilla ja sai erittäin lupaavia tuloksia. Paikalla on ilmeisesti ainakin varhaismetallikautinen asuinpaikka.

Irrallisina löydettyjä kivesineitä on vajaa 20, metallikautisia satunnaislöytöjä ei tunneta. Hiien-suosta on löydetty verkonkiveksiä, jotka lienevät kivikautisia (*Pälssi* 1939, 83–96). Kuvia ss. 33, 34.

TUUSNIEMI

Lauri Pohjakallio on tarkastanut Tuusniemen muinaisjäänökset 1977. Kivikautisia asuinpaikkoja on neljä. *Ville Luho* on suorittanut yhdellä näistä, Laukansalon kampakeraamisella asuinpaikalla, kaivauksia v. 1956. Kojanlahden kylän Multimäen asuinpaikalla on kaksi kodanpohjamaista syvennystä, ja siltä on saatu kampakeramiikan lisäksi varhaista asbestikeramiikkaa, mutta kaivauksia ei ole suoritettu.

Irrallisina löydettyjä kivesineitä on kolmisenkymmentä, näistä enemmän kuin puolet Kuopion museossa. Yksi esine on ollut Viipurin museossa ja yksi Tuusniemellä Luikonpellon kansakoululla. Metalliesinelöytöjä ei tunneta. (Kuva s. 47).

VARKAUS

Lauri Pohjakallio inventoi Varkaudessa 1975, mutta hän ei tavannut esihistoriallisia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Irrallisina löydettyjä kiviesineitä on kymmenkunta, joukossa mm. kehdonjalaksen muotoinen kirves ja viheriäliuskeinen tasataltta. Useimmat näistä ovat Savon museossa Varkaudessa. Museoviraston kokoelmissa on rautaveitsi ja keihäänkärjen katkelma (kuva s. 52), joiden sanotaan löytyneen Varkauden Joroiskylästä Autiorannan palstalta, mutta löytöä ei ole kyetty paikallistamaan.

VARPAISJÄRVI

Varpaisjärveltä ei ole tiedossa kiinteitä muinaisjäännöksiä, mutta irrallisina löydettyjä kiviesineitä on yli 30. Eräät näistä on tavattu läheltä toisiaan, mistä päätellen asuinpaikkoja tulee kyllä löytymään.

Luettelo Varpaisjärven löydöistä on v. 1986 ilmestyneessä teoksessa: *Marjatta Haara & Pekka Haara, Varpaisjärvi.* (Kuva s. 32).

VEHMERSALMI

Vehmersalmelta tunnetaan yksi kampakeraaminen asuinpaikka, Roikansaaren Roikanmäki, jolla *C. F. Meinander* on suorittanut kaivauksia v. 1947 (*Meinander* 1948). Räsälän kylän Honkaniemen talon Mustikko-nimisellä paikalla on kiviröykkiö, jonka *Lauri Pohjakallio* on käynyt tarkastamassa 1978. Sen ajoituksesta ei ole selvyyttä.

Irrallisina löydettyjä kiviesineitä on Vehmersalmelta vajaa kymmenen, useimmat Kuopion museossa; Kansallismuseossa säilytetään vain yhtä kourutaltoa. Rautakautinen kirves on löydetty Puutosniemen Vuorisalonsaaresta ja se on Kansallismuseossa. (Kuva s. 156).

VIEREMÄ

Lauri Pohjakallio on tarkastanut Vieremän muinaisjäännöksiä v. 1974, 1976 ja todennut kaksi kivikautista asuinpaikkaa. Nissilän Koivumäen ja Vieremänkylän Hukkalanharjun. Jälkimmäisellä hän suoritti kaivauksia v. 1975 ja 1978 ja löysi mm. punamultahautoja (kuva s. 65, *Pohjakallio* 1984).

Irrallisina löydettyjä kiviesineitä on Vieremältä lähes 50, näiden joukossa mm. vasarakirves ja pallonuijia. Muutamia rautakautisiakin esineitä on löydetty, pronssinen hevosenkenkäsolkki Nissilän kylän Ahvenlahden maalta, tulusrauta Valkeiskylän Kauhalan talon korvesta, nuolenkärki Vieremän kylän Malilan talon pellosta ja kaksi rautakirvestä Valkeiskylän Jokiniemen tilan maalta, Kauppilanjoen suualueelta.

VIRTASALMI

Virtasalmea ei ole inventoitu, mutta *Matti Huurre* on tarkastanut sen muinaisjäännöksiä v. 1984 ja todennut kolme kivikautista asuinpaikkaa. Haukivuoren Etelätilan Pellosniemen asuinpaikalta löytyi mm. asbestikeramiikkaa, Hällinmäen Noronniemestä ja Ankeleenjoen asuinpaikalta on toistaiseksi vain kvartsia. Tarkempia tutkimuksia ei ole suoritettu.

Irrallisina löydettyjä kiviesineitä Virtasalmelta on vain kaksi. Toinen näistä, reikänuija, on Virtasalmen kotiseutumuseossa.